

Evenveel vrije tijd, maar half zoveel geld & loopbaan

Door [Eelco Wierda](#) / 22-03-2016

Nieuws & Opinie

Op 11 april is er een debat over hoe vrouwen hun vrije tijd indelen. Dat debat organiseert Opzij samen met [Atria](#). Het debat bijwonen? Reserveer dan [hier](#) de kaarten. En lees hier het opiniestuk van Eelco Wierda over dit thema.

Door Eelco Wierda, senior beleidsadviseur Atria

Volgend jaar wordt *Het onbehagen bij de vrouw* van Joke Smit 50 jaar. Elke keer dat ik de tekst lees, valt mij de pure schoonheid, de eeuwigheidswaarde en de actualiteit ervan op. Ja, er zijn een paar dingen verbeterd van de pijnpunten die Joke Smit in 1967 beschreef. Zo valt de huisdeur niet meer achter de meeste huisvrouwen in het slot zodra er kleine kinderen komen. De systematische bevoordeling van kostwinners in het Nederlandse belastingstelsel is vervangen door het principiële uitgangspunt van de economische zelfstandigheid en de dagelijkse praktijk van het anderhalverdienersmodel. De zestig uren per week die Joke Smit telde als de onzichtbare onbetaalde arbeid van huisvrouwen worden tegenwoordig netjes gemeten in de Emancipatiemonitor. En bovendien kost het huishouden nu veel minder tijd doordat we wasmachines, wasdrogers en online boodschappendiensten zijn gaan gebruiken. Maar [de volgende observaties van Joke Smit](#) hadden zonder moeite in het pas verschenen onderzoek *Lekker vrij? Vrije tijd, tijdsdruk en de relatie met de arbeidsduur van vrouwen* van het Sociaal en Cultureel Planbureau en Atria kunnen staan:

"Haar opvoeding heeft haar geleerd een scheiding te maken tussen werk en ontspanning; nu komt ze in een situatie waarin werk niet langer werk is en rust niet langer rust. 'Na gedane arbeid is het zoet rusten', voor haar verliest het spreekwoord zijn geldigheid. Dingen die zij als normaal beschouwde: een kopje koffie drinken zonder tienmaal op te staan, een gesprek voeren met iemand anders, een krantenartikel lezen, blijken opeens een onvoorspelbare luxe te zijn."

"En ook haar werkreflexen worden verstoord: ze moet al haar bezigheden in mootjes hakken, zij verliest dus de voldoening van het efficiënt zijn. Het resultaat van haar werk wordt dus onder haar handen afgebroken."

"Dat vind ik eigenlijk wel een goede vraag: ervaar je 's avonds van 7 tot 10 als vrije tijd? Nou eigenlijk had ik daar niet zelf aan gedacht. Omdat ik dan altijd bezig ben met de werkdag van morgen, met het huishouden, met plannen, met lijstjes."

De conclusie van het onderzoek *Lekker Vrij?* (de bron van de derde quote) is dat vrouwen en mannen evenveel vrije tijd hebben, maar dat vrouwen meer tijdsdruk ervaren. De vrije tijd van vrouwen is meer versnipperd, en ze brengen die voor een groter deel door in aanwezigheid van hun kinderen. Vrouwen blijken ook in hun vrije tijd meer gericht op wensen en welzijn van anderen dan mannen. In het onderzoek wordt dit *'emotion work'* genoemd: niet in uren te tellen, maar wel een belasting.

"Mijn partner is sowieso wat introverter dan ik. [...] Hij heeft er echt tijd voor nodig en de

rust. [...] Het is mijn taak sowieso, de verbinding en de intimiteit en de gesprekken en de vragen en de emoties."

Vrije tijd is wat overblijft als de betaalde arbeid en de onbetaalde zorg 'gedaan' is. Ouders met schoolgaande kinderen zijn zo'n 50 uur per week in de weer met de optelsom van arbeid en zorg. Moeders en vaders hebben dus op papier evenveel vrije tijd. Een 'detail' is dat moeders gemiddeld zo'n 16 uur per week betaald werken en vaders 38 uur. Bij de onbetaalde zorg voor kinderen en het huishouden is het precies andersom: zo'n 33 uur bij de moeders en 15 uur bij de vaders. Met andere woorden: vrouwen hebben evenveel vrije tijd als mannen, half zoveel geld en loopbaan, en twee keer zoveel zorgen thuis. Dan is het geen rare gedachte dat de vrije tijd van vrouwen minder goed 'smaakt' dan die van mannen. Zie ook het artikel [Parttime werk fulltime moe](#) in Opzij #4 : deeltijdwerk kan wel een strategie zijn om evenveel vrije tijd hebben als mannen, maar je loopt dan wel het risico dat je onder een man komt te werken die minder kan dan jij maar die wel fulltime werkt. En dus kom je doodmoe en gefrustreerd thuis.

De winst van het Nederlandse anderhalfverdienersmodel mag zijn dat vrouwen tenminste geen *Second Shift* naast een *voltijdse First Shift* hebben, zoals dat in de Verenigde Staten wel het geval is volgens de toonaangevende emancipatie-onderzoeker Arlie Hochschild. Maar in beide landen zit de ongelijke verdeling van de onbetaalde zorg de emancipatie van vrouwen ook in de 21e eeuw in de weg. En dan hebben we de *Third Shift* nog niet meegeteld, omdat die niet te kwantificeren is. Zolang de voltijdnorm bij vaders onwrikbaar is, moeten moeders zowel in Nederland als in de Verenigde Staten kiezen tussen twee kwaden. Hoe dan ook is er op de arbeidsmarkt geen sprake van een 'gelijk speelveld' tussen vrouwen en mannen zolang de *Second Shift* vooral op de schouders van vrouwen rust.

De uitbreiding van het kraamverlof voor vaders van twee naar vijf dagen zal, hoewel een stap in de richting, niet voor een omwenteling gaan zorgen. Mannen die vader worden blijven 'dus' voltijds werken, en hun partners gaan 'dus' in deeltijd werken, want vijf dagen kinderopvang willen de meeste ouders niet en de kwaliteit van de tussen- en buitenschoolse opvang laat vaak te wensen over. Als de kinderen grootgebracht zijn, komt in veel gevallen de mantelzorg voor de ouders. Mantelzorg voor ouders komt relatief vaak op de schouders van in deeltijd werkende dochters terecht.

Arlie Hochschild benoemt en onderzoekt deze zichtbare en onzichtbare belasting van vrouwen ten gevolge van het onopgeloste probleem van de onbetaalde zorg in de economische werkelijkheid en concepten. Haar boodschap is dat vrouwen vastzitten in een vastgelopen revolutie. Vrouwen moeten op de arbeidsmarkt hetzelfde doen als mannen (= een revolutie op de arbeidsmarkt, in 30 jaar van kostwinnersmodel naar *two-jobs-families* en *single parents*). Dit is een min of meer gratis verdubbeling van het arbeidsaanbod. Maar de 'bijbehorende' revolutie in de onbetaalde zorg die de huisvrouwen in het kostwinnersmodel verrichtten heeft niet plaatsgevonden. Het '*emotion work*' in de *Third Shift* is bij Hochschild vooral ook de psychische 'arbeid' die vrouwen moeten verrichten om de cognitieve dissonantie tussen beeld ("een gelijkheidsfeminist zijn en een goede moeder") en werkelijkheid ("ik moet het leeuwendeel van de zorgarbeid doen en/of regelen") op te heffen:

"Nancy did some extraordinary behind-the-scenes emotion work to prevent her ideals from clashing with her marriage."

"(...) most women cut back on their own needs." (The Second Shift, p. 59 & p. 197)

In 2010 maakte Arlie Hochschild in een nawoord bij een nieuwe uitgave van *The Second Shift* de balans op van de twintig jaar 'emancipatie' sinds 1989. Ze stelde een vreemde onbalans vast tussen de twee waarden waarmee de vroege vrouwenbeweging het patriarchale kostwinnersmodel ter discussie stelde. De ene waarde was economische *empowerment*: het vergroten van de maatschappelijke macht van vrouwen: het ideaal dat vrouwen hun talenten ten toon spreiden en te gelde maken, alles kunnen worden, op gelijke voet staan met mannen. De andere waarde was het (op)waarderen en delen van de zorgverantwoordelijkheid voor anderen.

Zonder dat we er erg in hebben heeft volgens Hochschild het Amerikaanse kapitalisme de eerste waarde, het te gelde maken van de talenten van vrouwen, omarmd. Maar de tweede waarde, het waarderen en delen van de zorg, is niet gangbaar geworden. En ik denk dat voor onze poldereconomie dezelfde conclusie getrokken kan worden. Zolang de zorg (zowel onbetaald als betaald) in de marge van de betaalde economie door voornamelijk vrouwen verricht wordt, blijft het schipperen bij het combineren van arbeid en zorg.

Tenminste, zolang zo goed als alle vaders voltijdse hoofdkostwinners blijven. "Drukke vaders van jonge kinderen willen minder werken," is een conclusie van het onderzoek *Lekker vrij?* Als ze de daad bij het woord zouden voegen, zou dat inderdaad de vastgelopen revolutie vlottrekken:

"Als iedereen bijvoorbeeld een dertigurige werkweek heeft, zal het voor echtparen gemakkelijker zijn kinderen te combineren met een volwaardige werkkring, dan wordt het voor vrouwen ook mogelijk een carrière op te bouwen zonder onderbrekingen."

Ja 'als'. Dit was dus Joke Smit 50 jaar geleden. 25 jaar geleden deed ik zelf een onderzoek naar deeltijdwensen onder mannen. Dezelfde uitkomst. Maar de realiteit is helaas ook dat toen en nu slechts zo'n tien procent van de vaders in deeltijd werkt, terwijl de kinderopvang en de schooltijden verre van ideaal zijn. En op de een of andere manier leidt dat niet tot *Het onbehagen bij de man ...*

Bron:

<https://www.opzij.nl/nl/artikel/45158/evenveel-vrije-tijd-maar-half-zoveel-geld-en-loopbaan.html>